

Poznań, dnia 25 maja 2021 r.

Trybunał Konstytucyjny
Al. Jana Christiana Szucha 12a
OO-918 Warszawa

Skarżący:

R M

ul. Jasielska 17/12, 60-476 Poznań

PESEL: 82011104854

reprezentowany przez:

adwokat Marzenę Tajsner

WIA w Poznaniu nr wpisu: POZ/Adw/4141

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Działając w imieniu skarżącego R M , na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zaskarżam:

przepisy § 2 pkt 1 w zw. z § 4 ust. 1 i 3 w zw. z § 17 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 18),

jako niezgodne z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Jednocześnie wnoszę o zasądzenie od Ministra Sprawiedliwości na rzecz skarżącego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Skargę konstytucyjną wywodzę na tej podstawie, że Sąd Najwyższy w dniu lutego 2021 r. wydał postanowienie (sygn. akt), w którego punkcie 3 zasądził od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwotę , w tym 23% VAT, tytułem sporządzenia i wniesienia przez obrońcę z urzędu kasacji na rzecz skazanego T K .

Przedmiotowym orzeczeniem, opartym m. in. na zaskarżonych przepisach, naruszone zostały przepisy art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji RP w ten sposób, że skarżącemu – adwokatowi, który został wyznaczony jako obrońca z urzędu - za sporządzenie i wniesienie kasacji został przyznany zwrot kosztów obrony udzielonej skazanemu z urzędu o połowę niższy, niż zostałby przyznany obrońcy lub pełnomocnikowi ustanowionemu z wyboru w tej samej sprawie.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm.; dalej: k.p.k.) zaskarżone orzeczenie jest ostateczne. Nie przysługuje bowiem skarżącemu żaden środek odwoławczy od w/w postanowienia.

Odpis orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie doręczony został skarżącemu w dniu 31 marca 2021 r.

Zakwestionowane w niniejszej w skardze regulacje prawne stanowiły podstawę wydania orzeczenia, o którym mowa powyżej, gdyż Sąd Najwyższy oparł swoje rozstrzygnięcie na tych przepisach.

UZASADNIENIE

I.

Postanowieniem z lutego 2021 r. (pkt 3) Sąd Najwyższy zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adwokata R M kwotę , w tym 23% VAT, tytułem sporządzenia i wniesienia przez obrońcę z urzędu kasacji na rzecz skazanego T K .

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał, że o kosztach postępowania orzeczono w oparciu o przepisy § 2 pkt 1, § 4 ust. 1 i 3 oraz § 17 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. 2019.18).

Zgodnie z art. 426 § 1 k.p.k. Od orzeczeń sądu odwoławczego oraz od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy, chyba że ustawa stanowi inaczej. Jak wskazuje się w doktrynie i w orzecznictwie: „w postępowaniu kasacyjnym nie przysługuje zażalenie na postanowienie w przedmiocie kosztów procesu, o których po raz pierwszy orzekł Sąd Najwyższy. W postanowieniu Sądu Najwyższego z 14.12.2016 r., III KK 216/16, OSNKW 2017/4, poz. 21, uznano, że wprowadzenie odrębnej regulacji w art. 538 § 2 zdanie drugie co do zaskarżalności postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania w postępowaniu kasacyjnym oznacza, że odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 426 § 1, iż od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy, chyba że „ustawa stanowi inaczej”, jest zawarte w przepisach dotyczących kasacji. Wobec tego nie ma już odpowiedniego zastosowania w postępowaniu kasacyjnym art. 426 § 2, skoro kwestię zaskarżalności orzeczeń wydanych w toku postępowania kasacyjnego regulują przepisy o kasacji.” (zob. D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021).

Powyższe orzeczenie jest zatem ostateczne.

II.

Zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 2072) skarga konstytucyjna winna zawierać określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją.

W orzecznictwie Trybunału wskazuje się, że norma poddawana kontroli w trybie skargi konstytucyjnej musi spełniać dwojakie kryterium: została ona zastosowana przez sąd lub organ administracji przy wydawaniu ostatecznego orzeczenia i jej zastosowanie, a nie inne okoliczności prawne lub faktyczne wywołało skutek, który skarżący ocenia jako naruszenie swoich praw podmiotowych.

W realiach niniejszej sprawy o prawach skarżącego orzeczono w oparciu o przepisy § 2 pkt 1 w zw. z § 4 ust. 1 i 3 w zw. z § 17 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 18), co wynika wprost z uzasadnienia postanowienia SN z 2021 r.

III.

Przedmiotowym orzeczeniem, opartym na zaskarżonych przepisach, naruszone zostały przepisy art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji RP w ten sposób, że skarżącemu – adwokatowi, który został wyznaczony jako obrońca z urzędu - został przyznany zwrot kosztów obrony udzielonej

skazanemu - sporządzenia i wniesienia kasacji - o połowę niższy, niż zostałby przyznany obrońcy lub pełnomocnikowi ustanowionemu z wyboru w tej samej sprawie (por. § 11 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800)).

Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 23 kwietnia 2020 r. (SK 66/19, OTK-A 2020/13): „w kontekście art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 zdanie drugie oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji – owa swoboda nie uzasadnia arbitralnego kształtowania treści i granic poszczególnych praw majątkowych, spełniających identyczne funkcje i chroniących podobne interesy. Postanowienie art. 64 ust. 2 Konstytucji trzeba traktować jako jedno ze szczegółowych odniesień ogólnej zasady równości przewidzianej w art. 32 ust. 1 Konstytucji do poszczególnych dziedzin życia społecznego (...). (...) art. 64 ust. 2 Konstytucji powinien być interpretowany i stosowany w bliskim związku z art. 32 Konstytucji, ponieważ zapewnienie równej dla wszystkich ochrony prawnej jest elementem równego traktowania przez władze publiczne (zob. L. Garlicki, op.cit., s. 16). Z zasady równości wynika nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii). Dopełnieniem tejże jest zakaz dyskryminacji, z jakiegokolwiek przyczyny, w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym (art. 32 ust. 2 Konstytucji). (...) Adwokaci stanowią grupę podmiotów podobnych, posiadających – w zakresie prawa do wynagrodzenia – wspólną cechę istotną w rozumieniu art. 64 ust. 2 Konstytucji, a więc także w rozumieniu art. 32 ust. 1 Konstytucji. Całą tę grupę charakteryzuje to, że jedynym przedmiotem działalności palestry jest świadczenie profesjonalnej pomocy prawnej osobom fizycznym, osobom prawnym oraz innym podmiotom określonym w ustawie. Pomoc ta – co do zasady – świadczona jest w ramach wyboru: to adwokat i jego potencjalny klient ustalają warunki reprezentacji. Niemniej jednak adwokat w określonych sytuacjach zostać może zobowiązany przez państwo do świadczenia pomocy prawnej z urzędu wobec osób, które nie są w stanie ponieść kosztów pomocy prawnej. W obu przypadkach adwokat zobligowany jest do dochowania jak największej staranności w wykonywaniu swoich obowiązków i dbania o interesy klienta. (...) Trybunał stwierdza przede wszystkim, że nie dostrzega żadnych wartości konstytucyjnych,

którym miała służyć badana regulacja. Co więcej, w ocenie Trybunału, brak jakichkolwiek racjonalnych argumentów (nie tylko konstytucyjnych), które uzasadniałyby dyskryminujące traktowanie pełnomocników w zależności od tego, czy działają oni z wyboru, czy też zostali ustanowieni z urzędu. Nota bene w uzasadnieniu do projektu z 25 września 2015 r. rozporządzenia w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu Minister Sprawiedliwości nie przedstawił jakichkolwiek motywów, którymi się kierował przy redakcji § 4 tego aktu normatywnego – przeciwnie, na s. 14-15 poprzestał tylko na krótkim zreferowaniu treści projektowanego przepisu (zob. <https://legislacja.gov.pl/docs//517/12275508/12302786/12302787/dokument185685.pdf>). Ponadto Minister Sprawiedliwości w ogóle nie odniósł się do krytycznych uwag odnośnie do § 4 przedstawionych w uchwale Naczelnej Rady Adwokackiej nr 41/2015 z dnia 19 września 2015 r. w sprawie opinii o projekcie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (zob. <https://legislacja.gov.pl/docs//517/12275508/12302798/12302801/dokument186171.pdf>). (...) Analiza statusu adwokatów i ich roli w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do uznania, że różnicowanie ich wynagrodzenia (tj. obniżenie pełnomocnikom z urzędu o połowę wynagrodzenia, które otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru) nie ma konstytucyjnego uzasadnienia. Odstępstwo od zasady równości, w tym również równej ochrony praw majątkowych, jest więc niedopuszczalne.

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego nie ulega wątpliwości, że w sprawach wymagających profesjonalnej wiedzy prawnej prawidłowe wykonywanie obowiązków przez adwokata (niezależnie od tego, czy jest to pełnomocnik z wyboru czy z urzędu) wymaga niejednokrotnie dużego nakładu pracy. Poza ściśle określonymi w prawie przypadkami, adwokat nie może uchylić się od wykonania zleconych mu obowiązków jako pełnomocnik z urzędu – w przeciwieństwie do adwokata działającego jako pełnomocnik z wyboru, który może odmówić podjęcia się reprezentacji prawnej potencjalnego klienta. W przypadku adwokatów działających jako pełnomocnicy z urzędu łączyć się to może bez wątpienia z określonym uszczerbkiem w ich substancji majątkowej; w przeciwieństwie bowiem do

pełnomocników z wyboru nie mogą oni otrzymać wynagrodzenia „z góry” ani w całości, ani w części zaliczkowej, co oznacza, że do zakończenia postępowania w danej instancji de facto świadczą pomoc prawną za darmo. Kwestionowany w niniejszej sprawie przepis jest wyrazem tego, że normodawca – właśnie przez zastosowanie arbitralnego (i nie zawartego w delegacji ustawowej) kryterium – sprawił, że prawo do uzyskania przez adwokata, będącego pełnomocnikiem z urzędu, wynagrodzenia w pełnej wysokości zostało w istocie wyłączone.

IV.

Przenosząc na grunt niniejszej sprawy powyższe rozważania Trybunału, które skarżący w całości podziela, należy stwierdzić, że obowiązujący obecnie akt prawny powielił normę zakwestionowaną przez Trybunał, tj. obniżenie pełnomocnikom i obrońcom z urzędu o połowę wynagrodzenia, które otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy/obrońcy z wyboru. Tym samym należy stwierdzić, że norma ta – podobnie jak zawarta w zakwestionowanym przez Trybunał przepisie § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1801) - jest niezgodna z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Stwierdzić należy zatem, że norma ta także narusza wskazane przez TK przepisy Konstytucji RP.

Wobec powyższego wnoszę jak w *petitum*.

Marzena Tajsner

adwokat

Załączniki:

- pełnomocnictwo,
- postanowienie Sądu Najwyższego z lutego 2021 r. (sygn. akt),
- 3 odpisy skargi i załączników.